

**PROJE TABANLI ÖĞRETİM SÜRECİNİN
ÖĞRENCİLERİN COĞRAFYA DERSİNDEKİ YANSITICI
DÜŞÜNME YETENEKLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

*Mücahit COŞKUN**

ÖZET

Coğrafya eğitiminde yansıtıcı düşünmenin ele alınması yenidir. Bu yüzden bu çalışmanın daha sonra yapılacak araştırmalara örnek olacağı düşünülmektedir. Çalışmanın amacı; Coğrafya dersi iklim konusunda yaşanan Proje tabanlı öğrenme (PTÖ) süreci sonrasında öğrencilerin sürece yönelik tutmuş oldukları değerlendirme defterindeki ifadelerine göre yansıtıcı düşünme yeteneklerini incelemektir.

Çalışma nitel araştırma stratejileri içerisinde yer alan bir durum çalışmasıdır. Çalışmanın evrenini Ankara ili Keçiören ilçesi Rauf Denktaş Lisesi 9. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemi ise bu okuldaki Coğrafya dersinde PTÖ sürecine katılan 9/B sınıfında öğrenim gören 24 öğrencidir. Öğrencilerin süreç sonrasında yazmış oldukları değerlendirme defteri doküman inceleme tekniği ile değerlendirilmiştir. Öğrenci ifadeleri betimsel olarak analiz edilmiştir.

Sonuç olarak öğrenciler, PTÖ süreciyle ilgili yansıtıcı düşüncelerini daha çok tanımlayıcı biçimde ifade etmişlerdir. Düşüncelerini eleştirel ifade eden öğrenciler ise tanımlayıcıya göre daha azdır. Çalışma öğrencilerin yansıtıcı düşünme ve ifade edebilme yeteneklerinin geliştirilmesine yönelik çeşitli önerilerle tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yansıtıcı düşünme, tanımlayıcı, eleştirel, proje tabanlı öğrenme, coğrafya dersi.

*Yrd. Doç. Dr., Karabük Üniversitesi, Coğrafya Bölümü,
mcoskun@karabuk.edu.tr.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/2 Spring 2010*

**EVALUATION OF PROJECT BASED LEARNING
PROCESS IN A GEOGRAPHY LESSON ACCORDING TO
STUDENTS' REFLECTIVE THINKING SKILLS****ABSTRACT**

Reflective Thinking in Geography Education has recently been taken into account. This study is proposed to be a sample for the forthcoming researches. The purpose of the study is to examine the reflective thinking skills of the students according to the expressions over the evaluation notes that they took towards the process after the Project Based Learning Process in Geography Lesson on climate.

The study is an example of a case study that take place in qualitative research strategies. The universe of the study is the 9th grade students at Keçiören Rauf Denktaş High School in Ankara. Twenty four students who participated in the PBL process in Geography Lesson in class 9/B are the sample of the study. The Evaluation Notebook that was written by the students after the process was examined by document analysing technique. The expressions of students were analyzed descriptively.

As a result, students expressed themselves mostly descriptively about PBL process. The students who expressed themselves in a critical manner are less than the descriptive ones. The study was completed with various suggestions about improving students' reflective thinking and expressing skills.

Key Words: Reflective thinking, descriptive, critical, project based learning, geography lesson.

Giriş

Proje Tabanlı Öğrenme(PTÖ); öğretilmek istenen içerik üzerinde öğrenmenin derinliğini, gerçeklerin öğrenilmesinden çok kavram ve ilkelerin kavranmasını, birbirinden ayrı beceriler kazandırmak yerine karmaşık problem çözme becerilerini kazandırılmasını vurgulamaktadır. PTÖ, sabit bir içerikten çok öğrencinin ilgisinin, dar ve tek bir disiplin içinde kalmış öğrenmeden çok geniş ve disiplinler arası öğrenmenin, metinler, dersler gibi ikincil

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/2 Spring 2010*

kaynaklar yerine doğrudan, birincil ve orijinal kaynakların kullanılmasının ve son olarak öğretmenlerden ziyade öğrenciler tarafından geliştirilmiş materyal ve verinin önemini vurgulamaktadır(Newell, 2003: 5). PTÖ belirlenmiş bir zaman dilimi içerisinde, dersin müfredat programıyla sınırlı, bireysel veya küçük gruplar (4–5 kişi) hâlinde çalışılan, öğretmenin yönlendirici değil bir rehber olduğu, sorunların gündelik yaşamla ilişkilendirildiği ve saptanan sorunların çözülmesinde çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı, öğrencinin problem çözme becerisinin, araştırma yönünün, karar verme yeteneğinin, öz güveninin geliştirilmesi amaçlanan, sonucunda da bir ürünün elde edildiği öğrenme modelidir (Coşkun, 2004: 74).

PTÖ modeli de birçok yöntem ve yaklaşım gibi çeşitli özelliklere sahiptir. Bunlar öğrenci yönetiminde gerçek dünyayla bağlantılı, araştırma tabanlı, çok sayıda kaynak kullanan, bilgi ve beceriyle bezenmiş, zaman içinde yönetilen ve bir bitirme ürünüyle tamamlanan uygulamalardır(Diffily ve Sassman, 2002: 6).

PTÖ, öğrencilere öğrenmeyi öğretmesiyle onların ileriki yaşamları için önemli katkılar sağlamaktadır. Böylece öğrenciler yaşam boyu planlayarak öğrenmeyi, öğrenme becerilerini geliştirmeyi, kolektif hareket etmeyi, grupla iş birliği içerisinde araştırma yapmayı, bilgilerini paylaşabilmeyi, problemler karşısında akılcı çözümler üretebilmeyi, kendilerine güvenmeyi öğrenmektedirler. Ayrıca PTÖ, öğrencilerin yalnız veya grupla beraber karar verebilme ve çeşitli teknolojileri kullanabilme kabiliyetlerini geliştirmelerini de sağlar(Coşkun, 2004: 85).

Araştırmalar, PTÖ sürecinde öğrencilerin kazanımlarının oldukça zengin olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada PTÖ sürecinin öğrenci penceresinden nasıl anlaşıldığı ve ifade edildiği araştırıcı tarafından merak edilmiş ve bu nedenle öğrencilerin yansıtıcı düşünme yetenekleri araştırmaya konu olmuştur.

Öğretim sürecinde yansıtıcı düşünmenin hem öğretmeni hem de öğrenciyi değerlendirmede önemli bir yeri vardır. Ancak son zamanlara kadar bu önem pek anlaşılamamıştır. Bu nedenle konu ile ilgili ulusal ve uluslararası çalışmaların az olması yapılan araştırmalarda yansıtıcı düşüncenin farklı tanımlanması sonucunu doğurmuştur. “Dewey yansıtıcı düşünmeyi, herhangi bir düşünce ya da bilgiyi ve onun amaçladığı sonuçlara ulaşmayı destekleyen bir bilgi yapısını etkin, tutarlı ve dikkatli bir biçimde düşünme olarak tanımlamaktadır“(Aktaran; Ünver, 2003:5).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/2 Spring 2010*

Schön (1987), yansıtıcı düşünme, öğrencilerin teorik formüller öğrenmelerinden çok öğrenme tecrübelerinin artmasını sağlar. Yansıtıcı düşünme, öğretmen ve öğrencinin bir şeyi yaparken gerçekte neyi yaptığını düşünmesi ve yaptığı işi ona göre tekrar gözden geçirmesini gerektirir. Böylece öğrenciler ders sırasında neyi niçin öğreneceklerini sorgulayarak öğrenme sürecinde bilinçli ve aktif olabilirler. Öğretmen ise, ders sonrasında, kendi yaptıklarını dikkatli bir şekilde gözden geçirir. Ünver (2003) ise yansıtıcı düşünmeyi bireyin öğretme ya da öğrenme yöntemi ve düzeyine ilişkin olumlu ve olumsuz durumları ortaya çıkartmaya ve sorunları çözmeye yönelik düşünme süreci olarak tanımlar. Bu tanımlamalar dikkate alındığında yansıtıcı düşünme bireyin öğrenme ya da öğretme sürecini değerlendirmesi ve daha sonra ise yapılan hataları gidermesi olarak kabul edilebilir.

Schön (1983) çalışmasında yansıtıcı düşünmeyi uygulama sürecinde ve uygulamadan sonra olmak üzere iki farklı biçimde ele almıştır. Uygulama sürecindeki yansıtıcı düşünmede öğretmenlerin ya da öğrencilerin süreçteki etkileşim ile ilgili derinlemesine düşünceleri gerektiğini belirtmiştir. Yine uygulama sonrasındaki yansıtıcı düşünmede de ders planı ve dersin işlenişi hakkında derinlemesine düşünmenin olması gerektiğini ileri sürmüştür. Wilson ve Jan (1993) çalışmalarında yansıtıcı etkinliklerin, öğrencilerin kendi hedeflerini belirlemelerini, kendi öğrenmelerinden sorumluluk duymalarını kendi yanlışlarını görüp düzeltebilmelerini sağladığını ifade etmektedirler. Öğretmen öğrenciyi destekler, sorunları algılar ve bu sorunun çözümlenmesini sağlar. Tillema (2000) yapmış olduğu araştırmasında uygulamadan önce yapılan yansıtıcı düşünmeye oranla sonra yapılan yansıtıcı düşünmenin uygulama ile ilgili inançların değişmesinde daha etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Öğrencilerin öğrenmelerini destekleyen ve yansıtıcı düşünme biçimlerini geliştiren değerlendirme defterleri öğrencilerin öğrenmelerinde ve bireysel yeteneklerini fark etmede önem bir yere sahiptir. Larson (2000) bireyin yansıtıcı düşünme yeteneğinin gelişmesinde ve kendisine eleştirel olarak bakabilmesinde yansıtıcı düşünme temelli çalışmaların birey üzerinde etkili olduğunu ifade etmiştir.

Yapılandırmacı öğrenme yaklaşımları arasında yer alan PTÖ, Coğrafya dersi iklim konusunda uygulanmıştır. Öğrenciler bu uygulama süreci içerisinde yaşadıklarını “değerlendirme defteri” adı altında bir deftere yazmışlardır. Bu defter öğrencilerin PTÖ süreci ile ilgili yansıtıcı düşüncelerini ifade etmektedir. Öğrencilerin süreçle ilgili göstermiş oldukları yansıtıcı düşünme yetenekleri bu çalışmanın

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/2 Spring 2010*

temel amacını oluşturmaktadır. Coğrafya eğitimi alanında bugüne kadar yerli ve yabancı literatürde bu tür bir çalışmaya rastlanmamıştır. Coğrafya eğitimi alanında ilk olması nedeniyle yapılacak yeni çalışmalara hem bir bakış açısı sağlayacak hem de örnek oluşturacaktır.

Amaç

Çalışma Coğrafya dersinde PTÖ süreci sonrasında öğrencilerin sürece yönelik tutmuş oldukları değerlendirme defterinde gösterdikleri yansıtıcı düşünme yeteneklerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada **“Öğrencilerin Coğrafya dersinde PTÖ süreciyle ilgili yansıtıcı düşünme yetenekleri nasıldır?”** sorusuna cevap aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Çalışma nitel araştırma stratejileri içerisinde yer alan bir durum çalışmasıdır. Yin (1984) durum çalışması, araştırılan olguyu kendi yaşam çerçevesi içinde inceleyen, olgu ve içinde bulunduğu ortam arasındaki sınırların kesin hatlarla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt ya da veri kaynağının bulunduğu durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemidir. Çalışma, iç içe geçmiş tek durum desenine uygun bir durum çalışmasıdır. Bu desendeki bir çalışmada Yıldırım ve Şimşek (2003) tek bir durum içinde çoğu kez birden fazla alt tabaka veya birim olabilir. Bu durumda birden fazla analiz birimi söz konusu olacaktır. Çalışmada, Coğrafya dersinde uygulanan PTÖ sonrasında sürece yönelik öğrencilerin değerlendirme defterinde ifade ettikleri yansıtıcı düşünme yeteneklerini aktarma biçimleri tek bir durum olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evreni Ankara ili Keçiören ilçesi Rauf Denktaş Lisesi 9. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Coğrafya dersinde PTÖ çalışmasına katılan 9/B sınıfından 24 öğrenci meydana getirmektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/2 Spring 2010*

Araştırmanın Veri Toplama Aracı

PTÖ nesnelci görüşün aksine öğrenci merkezli bir öğrenme anlayışıdır. PTÖ Coğrafya dersi iklim konusunda uygulanmıştır. Coğrafya dersi iklim konusunda öncelikle öğrencilerle birlikte problemler oluşturuldu. Ardından öğrenciler çalışmak istedikleri problemi seçtiler. Öğretmen ise öğrencilerin tercih ettiği problemi ve akademik başarılarını dikkate alarak kubaşık gruplar oluşturdu. Kubaşık gruplar birlikte çalışarak projeler meydana getirdiler. Toplam çalışma yedi hafta sürdü. PTÖ süreci tamamlandıktan sonra öğrencilerden yaşadıklarını değerlendirmeleri istendi. Öğrencilerden “değerlendirme defteri” adı verilen deftere PTÖ süreci hakkındaki olumlu ya da olumsuz düşüncelerini yazmaları istendi.

Çalışmada, öğrencilerin iklim konusuyla ilgili PTÖ süreci sonrasında yazdıkları değerlendirme defteri, doküman inceleme veri toplama yöntemiyle incelenmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2003:140). Çepni (2007) doküman analizi belgesel gözlem ya da belgesel tarama olarak da tanımlanmaktadır. Doküman analizi sürecinde, bir araştırmacı öncelikle amacına yönelik mevcut kaynakları bulur, her bir kaynağı dikkatlice okur, gerekli bilgileri not alır ve aldığı notlardan yola çıkarak bazı değerlendirme işlemleri yapar.

Araştırmanın Veri Analiz Yöntemi

Çalışmada, öğrencilerin değerlendirme defterine yazdığı toplam 24 görüş doküman inceleme tekniği ile değerlendirilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2003) betimsel veri analizinde elde edilen verilerin, daha önceden belirlenen temalara göre özetlendiğini ve yorumlandığını belirtmişlerdir. Ayrıca yine aynı eserde betimsel veri analizinde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla **doğrudan alıntılara sık sık** yer verildiğine değinilmiş ve bu tür analizdeki amacın elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmak olduğunu ifade etmişlerdir.

Çalışmada öğrencilerin PTÖ süreciyle ilgili yansıttıkları düşünceler Şahin’in çalışmasındaki gibi tanımlayıcı ve eleştirel yansıtıcı düşünce olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmiştir. Süreç içerisinde öğrencilerle, uygulanan modelle ya da ortamla ilgili tanımlamaları bir başlık altında analiz edilmiştir. Eleştirel düşünceler ise başka bir başlık altında değerlendirilmiştir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/2 Spring 2010*

Bulgular

Öğrencilere 7 hafta süresince Coğrafya dersi iklim konularında PTÖ ilkeleriyle öğretim gerçekleştirilmiştir. Yapılan öğretim sonrasında öğrencilerden sürecin değerlendirilmesi istenmiştir. Öğrenciler, süreç hakkındaki düşüncelerini değerlendirme defterine yazmışlardır. Öğrencilerin değerlendirme defterine yansıttıkları tanımlayıcı ve eleştirel yansıtıcı düşünme verilerine aşağıda yer verilmektedir.

Öğrencilerin PTÖ Süreciyle İlgili Tanımlayıcı Yansıtıcı Düşünceleri

Çizelge 1.de öğrencilerin tanımlayıcı yansıtıcı düşünceleri ile ilgili ifadelere, frekanslara ve yüzdelere yer verilmiştir.

Çizelge 1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Yansıtıcı Düşünceleri İle İlgili Coğrafya Dersi PTÖ Sürecine Yönelik Öğrenci Değerlendirme Defterlerinden Elde Edilen Veriler

<u>Öğrencilerin Tanımlayıcı Yansıtıcı Düşünceleri</u>	<u>Öğrencilerin İfadeleri</u>	
	<u>Frekans</u> <u>(Öğrenci Sayısı)</u>	<u>Yüzde</u> <u>(%)</u>
<u>Yararlı, güzel, eğlenceli ve heyecanlı bir çalışmaydı.</u>	<u>14</u>	<u>58</u>
<u>Paylaşmayı, araştırma yapmayı ve grupla çalışmayı öğrendim.</u>	<u>12</u>	<u>50</u>
<u>Proje tecrübesi kazandım.</u>	<u>6</u>	<u>25</u>
<u>Gerçek öğrenmenin ne demek olduğunu anladım.</u>	<u>6</u>	<u>25</u>
<u>Siz bize güvenirken, bizlerde kendimize ve arkadaşlarımıza güvendik.</u>	<u>6</u>	<u>25</u>

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 5/2 Spring 2010

Öğrencilerden 14'ü (%58) PTÖ sürecinin nasıl olduğunu betimlemiştir.

“Güzel ve heyecanlı bir çalışmaydı. O anki heyecanı aslında ömrüm boyunca yaşamadım.” (Gamze, 9/B sınıfı öğrencisi)

“Yalan değil ilk başta bu projeden dolayı çok sıkıldım. Kalp ağrısı gibi bir şey! Ama sonuca bakılırsa gerçekten öğretici ve güzel. İnanır mısınız, bilmem ama Coğrafyayı sevmeyen ama başarılı olmayan bir insandım. Bakın insandım diyorum ama böyle zevkli ve güzel geçirilince pek hoşuma gitti.” (Sevim, 9/B sınıfı öğrencisi)

“Coğrafya'yı sevmiyorum doğruyu söylemek gerekirse. Ama bu proje sevmediğim şey hakkında bana birçok şey kattı. Konuları istemeyerek de olsa anladığıma inanıyorum. Bunun nedeni böyle bir çalışma.” (Döndü, 9/B sınıfı öğrencisi)

“İlk defa bir projede yer alıp, tecrübe kazandık” (Canan, Emel, Esma, Tuğba 2, 9/B sınıfı öğrencileri)

Öğrencilerden 12'si (%50) PTÖ sürecinde öğrendiklerini paylaşmıştır.

“Kendi ayaklarım üzerinde durabileceğimi, tek başıma bir şeyler başarabileceğimi ve arkadaşarımla grup çalışmasını, paylaşmayı öğrendiğim bu yararlı çalışma için çok teşekkürler.” (Özge, 9/B sınıfı öğrencisi)

“İlk tanıştığımızda işin ciddiyetini anlamasam da ve bütün projelerde kendime güvenmesem de proje sonunda bir grup çalışmasının yararlarını, bir konuyu tamamen anlamak için o konunun hakkında araştırmalar yapmayı, iyi ve kalıcı bilginin ne demek olduğunu öğrendim.” (Yeliz 9/B sınıfı öğrencisi)

“Belki grup çalışmamızda istediğimiz başarıyı gösteremedik ama kişisel araştırmalarımızın bile kayda değer olduğuna inanıyorum.” (Beste, 9/B sınıfı öğrencisi)

PTÖ sürecine katılan 6 öğrenci ise kazanımlarından söz etmiştir.

“Böyle bir projede yer aldığım için kendimi çok şanslı buluyorum. Böylece birçok deneyim ve bilgi sahibi oldum.” (Engin, 9/B sınıfı öğrencisi)

“Bu projelerin güzel bir fikir olduğunu belirtmek isterim. Ayrıca bizlere zaman ayırıp ilgilendiğiniz için çok teşekkür ederim. Bu bizim için güzel bir deneyim oldu. Lise 1'de böyle bir tecrübe yaşamak oldukça güzel.” (Sümevra, 9/B sınıfı öğrencisi)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/2 Spring 2010*

“Bu projenin olumlu bir yanı da bir dahaki proje çalışmalarımıza tecrübe kazandırmış oldu.” (Gülsüm ve Sade, 9/B sınıfı öğrencileri)

Öğrencilerden 6’sı PTÖ sürecinden anladıklarını dile getirmişlerdir.

“Gerçekten ilk geldiğiniz zaman dediğiniz gibi bizler gerçek öğrenmenin ne demek olduğunu anladık.” (Dilek, 9/B sınıfı öğrencisi)

“Bu projenin bendeki etkileri oldukça perfect. Çünkü birlikte çalışmayı, yaptığınız bir çalışmayı bireysel değil, grup olarak üstlenmeyi öğretti. Verilen sorumluluğun önemi ve gerekliliği gibi daha pek çok olumlu yönlerini sayabiliriz.” (Merve 1, 9/B sınıfı öğrencisi)

PTÖ sürecine katılan 6 öğrenci ise bireysel gelişimlerinden söz etmiştir.

“Hiç almadığımız sorumluluğu ilk kez ve güvenerek verdiniz bize. Sizin bize verdiğiniz bu güveni ben kendime veremiyordum.” (Yaşam, 9/B sınıfı öğrencisi)

“Arkadaşlarıma daha çok güvenmemi sağladı bu çalışma. Yani bilgi açısından da arkadaşlarımla ilişkilerim açısından da, hayata bakış açısından da bana çok yararlı oldu.” (Özge, 9/B sınıfı öğrencisi)

Öğrencilerin PTÖ Süreciyle İlgili Eleştirel Yansıtıcı Düşünceleri

Çizelge 2.’de öğrencilerin eleştirel yansıtıcı düşünceleri ile ilgili ifadelere, frekanslara ve yüzdelere yer verilmiştir.

Çizelge 2. Öğrencilerin Eleştirel Yansıtıcı Düşünceleri İle İlgili Coğrafya Dersi PTÖ Sürecine Yönelik Öğrenci Değerlendirme Defterlerinden Elde Edilen Veriler

<u>Öğrencilerin Eleştirel Yansıtıcı Düşünceleri</u>	<u>Öğrencilerin İfadeleri</u>	
	<u>Frekans (Öğrenci Sayısı)</u>	<u>Yüzde (%)</u>
<u>Proje çalışmasını sevmedim.</u>	<u>5</u>	<u>20</u>
<u>Bu derse çalışmaktan bazı derslerimde notum düştü.</u>	<u>4</u>	<u>16</u>
<u>Kendi proje konum dışındaki konularla pek ilgilenemedim ve bu nedenle öğrenemedim.</u>	<u>3</u>	<u>12</u>
<u>Projeye harcadığım zamanı Coğrafya'ya harcamadım.</u>	<u>2</u>	<u>8</u>
<u>Masraflı bir çalışma.</u>	<u>2</u>	<u>8</u>
<u>Çok yoruldum.</u>	<u>1</u>	<u>4</u>

Öğrencilerin 5'i proje çalışmasıyla ilgili düşüncelerini dile getirmiştir.

“ Açıkçası ben bu proje işini hiç sevmedim.” (Pembegül, 9/B sınıfı öğrencisi)

“Ama ben bu çalışmayı sevmedim. Sizden kaynaklanmıyor. Tamamen kendi hatam. Eve gidince tekrar etmemem, bana pahalıya mal oldu ve kendi konum dışında hiç bir şey öğrenemedim.”(Tuğba 1, 9/B sınıfı öğrencisi)

“Böyle bir projeyi bir daha yapacağımı zannetmiyorum, en azından lise yıllarımda.” (Mehmet, 9/B sınıfı öğrencisi)

Öğrencilerden 4'ü proje çalışması nedeniyle diğer derslerinde not düşüklüğü yaşadığını ifade etmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 5/2 Spring 2010

“Proje, diğer derslerimizde başarılı olmamızı engelledi.”
(Gülsüm ve Sade, 9/B sınıfı öğrencileri)

“Hayatımda ilk defa bir proje için çok uğraştım. Sizin gelişiyile birlikte Coğrafya’ya çok çalışmaya başladım. Bu uğurda diğer derslerimi boşlamak hafta sonlarımı diğer arkadaşlarımla birlikte prova yapmakla geçirdim. Bunun sonucunda çok yoruldum. Bazı derslerim düştü ve bunlar arasında Coğrafya da vardı.” (Pembegül, 9/B sınıfı öğrencisi)

Öğrencilerden 3’ü PTÖ sürecinde konuların öğrenilmesi ile ilgili ifade de bulunmuştur.

“Ben kendi konumu çok iyi şekilde anlamış olmama rağmen, başka konuları anlamadım. Anlamama olayında kendimi suçlu bulmuyorum.” (Sümeyra, 9/B sınıfı öğrencisi)

Tuğba’da kendi konusu dışındaki konuları öğrenemediğini yukarıda ifade etmişti.

Öğrencilerin 2’si proje ve coğrafya dersi arasındaki zaman ayırma konusuna değinmiştir.

“Proje dersime harcadığım çabayı hiçbir zaman Coğrafya’ya harcamadım.” (Gamze, 9/B sınıfı öğrencisi)

2 öğrenci ise proje çalışmalarının masraflı olduğuna değinmiştir.

“Yapılan çalışmada maddi açıdan biraz zararlar görsek de teşekkürler bizimle ilgilendiğiniz için.” (Tuğba 1, 9/B sınıfı öğrencisi)

Tartışma ve Sonuç

Wilson ve Jan (1993) yansıtıcı düşünmeyi geliştirici yaklaşımları öğrenme yazıları, kavram haritaları, soru sorma, kendine soru sorma, anlaşmalı öğrenme, kendini değerlendirme olarak sıralamaktadır. Bunlar içerisinde öğrenme yazılarıyla ilgili olarak Ünver (2003) öğrencilerin kişisel düşüncelerini, sorularını, duygularını, değişen görüşlerini, tepkilerini, öğrenme süreçleri ve içeriğine ilişkin bilgilerini kaydettikleri materyaller olduğunu ifade eder. Yine bu yazılarda yalnızca yaşantılar tanımlanmaz, öğrenme üzerindeki açıklama, çözümleme ve yansıtımalarında bulunduğunu ileri sürer. Böylece öğrenciler süreçle ilgili yazarken öğrenme süreci üzerinde düşündüğünden yansıtımalar ortaya çıktığını belirtir ve bu süreçte öğrenciler öğrenmeye daha aktif olarak katılır, dönütler

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/2 Spring 2010*

alnabilir, der. Sonuç olarak bu durumda uygulayıcı öğretmenin süreci daha doğru planlamasına neden olacağı düşüncesini paylaşır.

Öğrencilerin Coğrafya dersi PTÖ süreciyle ilgili değerlendirme defterinde tanımlayıcı yansıtıcı düşünme açısından paylaştıkları;

- Süreç içerisinde nasıl duygular yaşadıkları,
- Süreçte neler hissettikleri,
- Sürecin sunduğu öğrenme ortamının nasıl olduğu,
- Süreçte ders konusu dışında kişisel gelişimleriyle ilgili neler öğrendikleri,
- Süreçte ne tür tecrübeler kazandıkları,
- Süreçte neler öğrendikleriyle ilgili,

sorulara cevap olabilecek tanımlayıcı ifadeler çok sık rastlanmıştır. Ancak dikkat çekici konu öğrencilerin PTÖ sürecinde işbirlikli öğrenmenin ilkelerine göre çalışmalar yapmalarına rağmen sadece grup çalışmasını öğrendiklerine değinmiş olmalarıdır(bk. Özge ve Yeliz). Ancak bu çalışmalarda süreçte hiç değinmemiş ve grup arkadaşları ya da diğer arkadaşlarının davranışlarıyla ilgili herhangi bir düşüncüyü paylaşmamışlardır. Öğrenciler bireysel kazanımlarını dile getirirken sınıfın diğer üyeleriyle olan iletişimlerinden ve paylaşımlarından söz etmemişlerdir. PTÖ süreciyle ilgili **“öğrendik, tecrübe ettik, paylaştık, çalıştık, anladık ve eğlendik”** gibi fiiller kullanmalarına rağmen **“nasıl”** sorusuna cevap olacak ifadeler yer vermemişlerdir.

Öğrencilerin Coğrafya dersi PTÖ süreciyle ilgili değerlendirme defterinde eleştirel yansıtıcı düşünme açısından dile getirdikleri ise;

- PTÖ sürecini sevmediği,
- Diğer derslerinin notlarını düşürdüğü,
- Projeye Coğrafya dersinden daha çok zaman harcadığı,
- Masraflı bir çalışma olduğu

gibi ifadelerdir. Bu ifadelerin uygulayıcının başka araştırmacıların bu konu ile ilgili olarak yapılacak daha sonraki çalışmalarında planlama sırasında daha dikkatli davranılması gerektiğine dair fikir vermektedir. Öğrencilerden bir tanesi ise

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/2 Spring 2010*

uygulayıcı ile ilgili olarak, “okulumuza geldiniz ve proje çalışması yaptınız. Fakat hiçbir şekilde başarılı olamadınız. Sizinle çalışmak çok zevkliydi. Bir süre sonra sizin tavırlarınız yüzünden zevksiz bir hâle dönüştü.” (Emine, 9/B sınıfı öğrencisi) düşüncesini ifade etmiştir. Öğrencilerin eleştirel yansıtıcı düşüncelerinde de tıpkı tanımlayıcı yansıtıcı düşüncelerinde olduğu gibi öğrenci arkadaşları ve uygulayıcı ile ilgili (bk. Emine hariç) davranışlardan ve iletişimlerinden söz etmemişlerdir.

Öğrencilerin tanımlayıcı ve eleştirel yansıtıcı düşünceleri incelendiğinde tanımlayıcı ifadelerin eleştirel ifadelere göre daha çok yer aldığı görülür. Bu durumda öğrencilerin tanımlayıcı yansıtıcı düşünce yeteneklerinin eleştirel yansıtıcı düşünme yeteneklerine göre çok geliştiği yorumu yapılabilir.

PTÖ sürecinde Canan, Emel, Esmâ ve Tuğba 2 ise “bir projede ilk defa yer aldıklarını ve tecrübe kazandıklarını” dile getirmiş ve belirtilen düşüncelerin dışında hiçbir ifadeye yer vermemişlerdir. Bu örnekte olduğu gibi bazı öğrencilerin tanımlayıcı yansıtıcı düşünme yeteneklerini eleştirel yansıtıcı düşünme yetenekleri yönünde ilerletemedikleri fikri ileri sürülebilir.

Öğrencilerin betimlemelerinden yola çıkılarak;

- Öğrencilerin PTÖ süreci ile ilgili ifadeleri çoğunlukla tanımlama derecesinde kaldıkları,
- Aynı grup içerisinde yer alan öğrencilerde bile tanımlamaların ve eleştirel yaklaşımların birbirine göre oldukça farklılıklar gösterdiği (bk. Merve ve Pembegül),
- Öğrencilerin tanımlayıcı yansıtıcı düşünce yeteneklerinin eleştirel yansıtıcı düşünce yeteneklerine göre daha gelişmiş olduğu,
- Öğrencilerin tanımlayıcı yansıtıcı düşüncelerini eleştirel yansıtıcı düşünce yönünde ilerletemedikleri,
- Öğrencilerin süreç içerisinde birbirlerinin davranış ve iletişimleri yönünde düşünce yansıtmadıkları,
- Öğrencilerin PTÖ süreciyle ilgili tanımlayıcı olarak; yaptık, öğrendik, tecrübe ettik, paylaştık, çalıştık, anladık, heyecanlandık ve eğlendik gibi fiiller kullandıkları, ancak bu fiillerle ilgili nasıl sorusuna cevap olacak ifadelerle yer vermedikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/2 Spring 2010*

Öneriler

Çalışmanın sonuçları dikkate alındığında aşağıdaki öneriler sunulabilir;

- Öğretmenler derslerde yansıtıcı öğretime dönük etkinliklere önem vermelidir.
- Yansıtıcı öğretimin başkalarının duygularına önem verme ya da ön plana çıkarmayı amaçlayan sorgulama ve yaratıcı problem çözme becerilerini desteklediği düşünüldüğünde öğretmen yansıtıcı düşünme uygulamalarından zaman zaman dönütler almalıdır.
- Öğretmen, öğrencilerin özgüvenine dönük olarak onları tanımlayıcı yansıtıcı düşünce yeteneğinden eleştirel yansıtıcı düşünme yeteneğine ilerlemeleri yönünde teşvik etmelidir.
- Öğretmenler, yansıtıcı öğrenme ile ilgili bilgi ve birikimlerinin artırılması için hizmet içi eğitim kurslarına alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- COŞKUN, Mücahit, (2004). **Coğrafya Öğretiminde Proje Tabanlı Öğrenme Yaklaşımı “Klimatoloji Öğretimi”**, Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Doktora Tezi).
- ÇEPNİ, Salih, (2007). **Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş**, Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- DIFFILY, Deborah ve Charlotte SASSMAN, (2002). **Project Based Learning with Young Children**, USA : Heinemann.
- LARSON, BRUCE. (2000). **Classroom Discussion: A method of Instruction and Curriculum Outcome**. Teaching and Theacher Education, 16, p.661-677.
- NEWELL, Ronald J., (2003). **Passion for Learning “ How Project Based Learning Meets the Needs of 21 st. Century Students**, USA: A Scarecrow Education Book, Innovations in Education Series, No: 3.
- ÜNVER, Gülsen, (2003). **Yansıtıcı Düşünme**, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- SCHON, Donald, (1983). **The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action**, New York: Basic Books.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 5/2 Spring 2010*

-
- SCHON, Donald, (1987). **Educating the Reflective Practitioner**. San Francisco: Jossey-Bass.
- ŞAHİN, Çiğdem, (2009). “Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Yansıtıcı Düşünme Yeteneklerine Göre Günlüklerinin İncelenmesi”, **Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi**, (36), 225-236.
- TAŞÇI, Güntaş, Arif ALTUN ve Haluk SORAN, (2008). “Biyoloji Öğretmen Adaylarının Öğrenme Stratejilerinin Belirlenmesi Üzerine Nitel bir Çalışma”, **Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi**, 35, 284-296.
- TILLEMA, Harm H., (2000). “Belief Change Towards Self Directed Learning in Student Teachers: Immersion in Practice or Reflection on Action”, **Teaching and Teacher Education**, 16 (5-6), 575-591.
- WILSON, Jeni ve Lesley Wing JAN (1993). **Thinking for Themselves Developing Strategies for Reflective Learning**, Australia: Eleanor Curtain Publishing.
- YIN, Robert K., (1984). **Case Study Research: Design and Methods**. Newbury Park, CA.:Sage Publishing.
- YILDIRIM ,Ali ve Hasan ŞİMŞEK, (2003). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayınevi, Ankara, .